

Việt Nam: ExxonMobil rút khỏi dự án Cá Voi Xanh 'sẽ không chỉ có tác động kinh tế'

Mỹ Hằng

BBC News Tiếng Việt

4 tháng 11 2021

Nguồn hình ảnh, Getty Images

Chụp lại hình ảnh,

Một dàn khoan trên Biển Đông (ảnh chỉ có tính chất minh họa)

Tập đoàn dầu khí Mỹ ExxonMobil được cho là đang xem xét rút lui khỏi dự án Cá Voi Xanh trị giá hàng tỷ đôla với Việt Nam trên Biển Đông. Nếu đúng kế hoạch, quyết định của ban giám đốc đã được chốt vào cuối tháng 10, hiện chỉ còn chờ công bố.

Dự án Cá Voi Xanh mà ExxonMobil nắm 64% cổ phần đã hoàn tất thiết kế tổng thể, chuẩn bị chuyển sang giai đoạn phát triển mỏ, nhưng bị 'tắc' sau 3 năm đàm phán các điều khoản hợp đồng không thành công với chính phủ Việt Nam.

Việt Nam, một lần nữa, đứng trước các tổn thất lớn không chỉ trong lĩnh vực kinh tế.

Nguyên nhân của sự việc này là gì và bài học nào được rút ra ở đây?

Có sức ép từ Trung Quốc?

Việc Exxon Mobil muốn rút khỏi mỏ Cá Voi Xanh trên thực tế đã được đề cập từ lâu. Tuy nhiên thời điểm hiện tại được coi mang tính quyết định, khi các thương thảo thất bại kéo dài nhiều năm gây đội vốn, giảm hiệu quả đầu tư, cộng thêm khó khăn về tài chính do dịch Covid khiến để càng lâu sẽ càng khó cho ExxonMobil rút khỏi dự án.

Chuyên gia trong ngành dầu khí, ông Nguyễn Lê Minh, nói với BBC News Tiếng Việt rằng nguyên nhân vụ rút lui, theo ông, chỉ đơn thuần vì kinh tế.

"Về mặt địa lý, mỏ Cá Voi Xanh chỉ cách bờ 90km, nằm hoàn toàn trong thềm lục địa Việt Nam, nên không có chuyện bị gây sức ép về chính trị.

"Ngoài ra ExxonMobile hoàn toàn có thể chọn cách 'đánh trận giả', đợi chuyển nhượng dự án thành công, 'được giá', rồi mới chính thức công bố việc rút khỏi dự án.

"Tuy nhiên họ không làm vậy, chứng tỏ họ không còn mặn mà với dự án nữa, và cũng không chịu sức ép nào ngoài nhu cầu nội tại. Trong đó còn phải kể đến xu hướng chuyển dịch đầu tư vào năng lượng sạch, xanh, năng lượng tái tạo theo đúng các cam kết quốc tế về bảo vệ môi trường."

Cùng quan điểm này, giảng viên luật quốc tế, ông Hoàng Việt, chia sẻ nhận định với BBC:

"Thứ nhất, thời gian qua, giá dầu trên thế giới nhiều lúc sụt giảm khiến hoạt động kinh doanh của Exxon Mobil không thuận lợi. Do đó, họ cần cắt giảm một số dự án ít lợi nhuận để tập trung vào các dự án có lợi nhuận cao hơn.

Thứ hai, việc đàm phán hợp đồng ở mỏ Cá Voi Xanh kéo dài, không theo đúng tiến độ nên khó thu xếp vốn và giảm hiệu quả đầu tư. Chưa kể, phía hạ nguồn chưa chốt xong giá khí, điện, chưa biết chắc chắn mốc thời gian khi nào dự án mới triển khai. Do đó, Exxon Mobil cho rằng khả năng sinh lời của dự án không được như dự tính ban đầu. Dẫn đến việc họ muốn rút."

Bill Hayton, tác giả cuốn "Biển Đông: Cuộc đấu tranh quyền lực ở châu Á" (2014), cũng nghiêng về lý do thương mại khi ExxonMobil mới công bố ý định rút lui hồi tháng 9/2019.

"Exxon đang chịu áp lực phải tăng giá cổ phiếu vì vậy họ phải bán tài sản để mua lại cổ phiếu... Exxon đã mặc cả với chính quyền Việt Nam về giá khí đốt của dự án Cá Voi Xanh trong nhiều năm mà không đạt thỏa thuận... Tin đồn về việc mỏ này nhiễm CO2 có nghĩa phát triển mỏ này có thể tốn kém hơn nhiều suy nghĩ ban đầu. Vì vậy, theo tôi việc này có vẻ như là do áp lực thương mại chứ không phải do áp lực chính trị từ Bắc Kinh," ông Bill Hayton viết trên Twitter.

Với vị thế là tập đoàn dầu khí hàng đầu thế giới, ExxonMobil đã 'cảm thấy rất khó chịu' khi chính phủ Việt Nam, lẽ ra, phải nỗ lực hợp tác, làm đúng các thỏa thuận như ban đầu hai bên đã ký kết, nhưng lại không làm, theo ông Hoàng Việt.

Nguồn hình ảnh, Getty Images

Ngoài vô số luật và quy định chồng chéo, phía Việt Nam còn vướng các yếu tố chính trị, khi những người tiền nhiệm trong ngành dầu khí, như ông Đinh La Thăng, Trịnh Xuân Thanh, đã bị truy tố và kỷ luật.

"Vì vậy, những quan chức phụ trách dự án Cá Voi Xanh rất ngại ngần trước việc đưa ra các quyết định, do có thể phải chịu trách nhiệm sau này. Những điều này đưa đến kết cục là ExxonMobil muốn rút," ông Hoàng Việt phân tích.

Tuy nhiên, giới quan sát cũng không loại trừ khả năng sức ép từ Trung Quốc.

GS Carl Thayer từ Úc từng tiết lộ với BBC trong cuộc phỏng vấn hồi tháng 9/2019 rằng một quan chức Việt Nam nói với ông rằng sau vụ Trung Quốc đưa tàu tới Bãi Tư Chính và vụ liên doanh dầu khí Rosneft rút lui khỏi một dự án khoan thăm dò cũng ở Bãi Tư Chính do sức ép từ Trung Quốc, sẽ đến lượt dự án Cá Voi Xanh bị Trung Quốc để ý đến.

Ai sẽ tiếp quản mỏ Cá Voi Xanh?

ExxonMobil sẽ chuyển nhượng lại toàn bộ 64% cổ phần dự án (khâu thượng nguồn) cho phía chủ nhà (PetroVietnam hoặc một đối tác tiềm năng khác, theo nhận định của ông Nguyễn Lê Minh với BBC.

Để được chuyển nhượng quyền điều hành mỏ khí Voi Xanh, Việt Nam cần đàm phán với ExxonMobil và cần bỏ ra ít nhất hơn 300 triệu đôla đền bù.

Trong trường hợp đàm phán thất bại, ExxonMobil có quyền về mặt pháp lý để chuyển nhượng dự án Cá Voi Xanh cho một bên thứ ba.

Bên thứ ba này, không loại trừ có thể rơi vào tập đoàn dầu khí Trung Quốc vì họ có tiềm lực và cũng đã bày tỏ sự quan tâm tới mỏ Cá Voi Xanh, theo ông Nguyễn Lê Minh.

Chông chéo về luật pháp và quản trị

Dự án Cá Voi Xanh có tổng mức đầu tư khoảng 10 tỷ đô la, ban đầu rất hứa hẹn, nhưng nay có nguy cơ thất bại cao, do liên quan nhiều bên, nhiều luật phức tạp, gây mất rất nhiều thời gian, làm mất cơ hội đầu tư và hiệu quả kinh tế, các nhà quan sát cho biết.

Theo một chuyên gia quan sát Biển Đông thì "mớ bòng bong luật" ở đây gồm Luật Dầu khí (đối với khâu thượng nguồn, gồm giàn khai thác, các giếng khoan, ống ngầm nội mỏ), luật Xây dựng (đối với khâu trung nguồn, gồm đường ống vận chuyển khí; và khâu hạ nguồn, gồm nhà máy xử lý khí và các nhà máy điện), và Luật Đầu tư công (liên quan phần vốn nhà nước).

Bên cạnh đó, mỏ Cá Voi Xanh có hàm lượng CO₂ cao nên cần áp dụng công nghệ khai thác tiên tiến, dẫn đến chi phí đầu tư cao, khiến giá bán khí không được cạnh tranh.

Việc này dẫn đến bế tắc kéo dài nhiều năm trong đàm phán giá bán khí - điện, gây mất cơ hội đầu tư.

Ngoài ra, sau đại dịch Covid và suy thoái kinh tế toàn cầu, cả ExxonMobil và Petrovietnam đều khó khăn về tài chính và đều muốn tái cơ cấu đầu tư theo các ưu tiên riêng.

"Về phía ExxonMobil là chuyển dịch sang đầu tư năng lượng sạch. Còn PetroVietnam là tập trung dòng tiền vào Lô B, nằm ở bể Malay-Thổ Chu thuộc phía Tây Nam Việt Nam, theo phân cấp mức độ ưu tiên và tiến độ, chứ không vào mỏ Cá Voi Xanh nữa," theo ông Nguyễn Lê Minh.

Việt Nam sẽ thiệt hại gì?

Các chuyên gia cũng cho BBC biết, dự án Cá Voi Xanh nếu được triển khai sẽ thúc đẩy tăng trưởng các tỉnh miền Trung Việt Nam, làm thay đổi diện mạo và cân bằng cấu trúc kinh tế xã hội giữa các vùng miền.

Dự án cũng sẽ đóng góp khoảng 20 tỷ đô la vào ngân sách nhà nước, là động lực thúc đẩy tăng trưởng kinh tế và tạo ra khoảng từ 3000 đến 4000 việc làm chất lượng cao cho các tỉnh miền trung; thu nhập xã hội từ thuế và lợi tức đầu tư ở các khu công nghiệp, thu hút đầu tư trực tiếp từ nước ngoài (FDI), các chuyên gia trả lời phỏng vấn cho biết.

Ngoài ra, Cá Voi Xanh còn được dự kiến trở thành "một dấu mốc" để Việt Nam thúc đẩy các dự án trọng điểm ở khu vực ngoài khơi miền Trung trong tương lai, bao gồm mỏ Kèn Bầu.

Nếu không tiếp tục dự án Cá Voi Xanh, tất nhiên, các cơ hội này không còn. Vì đây không chỉ là kinh tế, đây còn là vấn đề chính trị và chiến lược, theo giới quan sát.

Theo ông Hoàng Việt, trong bối cảnh Trung Quốc đang sử dụng sức mạnh và sự đe dọa để đạt được mục tiêu độc chiếm biển Đông, hoạt động ở mỏ Cá Voi Xanh được coi cách Việt Nam lấy lại thế cân bằng, do Trung Quốc không dễ đe dọa một tập đoàn lớn của Mỹ như ExxonMobil.

Trước sức ép từ Trung Quốc, năm 2017, Việt Nam đã phải yêu cầu công ty Repsol của Tây Ba Nha huỷ bỏ việc thăm dò tại Lô 136.3 trên Biển Đông.

Năm 2018, Việt Nam tiếp tục yêu cầu Repsol huỷ bỏ dự án đang tiến hành tại Lô 07.3.

Năm 2020, Việt Nam huỷ bỏ việc thăm dò và khai thác mới tại Lô 06.1.

"Sau ba lần Việt Nam rút dự án dầu khí trên Biển Đông, lần này, nếu ExxonMobil rút, các tập đoàn dầu khí trên thế giới sẽ e ngại việc đầu tư vào Việt Nam Việc này sẽ có tác động nhiều mặt và lâu dài đến sự phát triển của ngành dầu khí cũng như uy tín của chính phủ Việt Nam, tạo đà cho Trung Quốc tiếp tục lấn lướt Việt Nam trên biển Đông," ông Hoàng Việt nói.

Bài học cần rút ra

Theo ông Lê Minh, về mặt quản lý nhà nước, chính phủ Việt Nam cần phải có những thay đổi, chỉnh sửa về luật định hiện hành và các ưu tiên chiến lược.

Quy trình phê duyệt các dự án dầu khí và một số điều khoản chi tiết khác cần được luật hóa để phù hợp với thông lệ quốc tế, nhằm thu hút đầu tư và dễ áp dụng hơn.

Chính phủ Việt Nam cũng cần phải tái tạo chính sách thu hút đầu tư, bằng các cam kết về một môi trường đầu tư bền vững, an toàn và có nhiều hứa hẹn, bao gồm sự nhất quán trong chính sách, luật và thuế.

Về chiến lược, chính phủ Việt Nam cần duy trì đường lối đa phương hóa các hợp tác dầu khí trên Biển Đông, điểm nhấn là hai cường quốc Nga và Mỹ.

Ông Hoàng Việt còn cho rằng khả năng quản trị của Việt Nam trước các dự án như Cá Voi Xanh chưa tỏ ra hiệu quả. Các luật và quy trình chồng chéo và phức tạp khiến nhà đầu tư nước ngoài dễ nản lòng. Đó là tất cả những vấn đề mà chính quyền Việt Nam cần phải khắc phục nếu muốn thu hút đầu tư nước ngoài để phát triển ngành dầu khí.

[BBC News](#)